

УДК 94(430.2)''19/20''

В. П. Приймак

ПРИХІД ДО ВЛАДИ В ФРН ЧЕРВОНО-ЗЕЛЕНОЇ КОАЛІЦІЇ В 1998 РОЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В СХІДНОНІМЕЦЬКИХ ЗЕМЛЯХ

У статті здійснюється аналіз основних причин соціально-економічної кризи в Німеччині та дається загальна характеристика соціальної ситуації в ново приєднаних землях. Простежується процедура виборів 1998 року та прихід до влади соціал-демократів. Виходячи з цього велика увага приділяється дослідженню програми коаліційного уряду (СДПН / Партія "Зелених") та висвітлюються головні ідеї соціально-економічних перетворень першого уряду Герхарда Шредера в ФРН та зокрема в східних землях.

Ключові слова: Герхард Шредер, СДПН (Соціал-демократична партія Німеччини), Партія "Зелених", східні землі, соціальні перетворення.

Тема соціального розвитку Німеччини, та зокрема її східних земель є досить актуальною адже соціальна політика є пріоритетним напрямком державної діяльності для розвинених країн світу. Виключення не стала і ФРН, для якої соціальний захист населення є основним компонентом позитивного соціального розвитку країни.

Основу джерельної бази даної статті становлять офіційні документи німецького бундестагу періоду першого уряду Герхарда Шредера (1998-2002 років) [1], зокрема опубліковані офіційні результати виборів 1998 року та загальні статистичні показники в соціальній сфері східних земель. Не менш важливою є програма соціал-демократів напередодні виборів кінця 1990-х років [2], в якій висвітлені основні ідеї СДПН в питанні соціального реформування Німеччини. Досить велика увага в даному документі присвячена ново приєднаним землям. Також значну цінність мають мемуари новообраного канцлера Німеччини – Герхарда Шредера [3].

При написанні статті були використані дослідження вітчизняних та російських дослідників А. Мартинова [4], В. Фрольцова [5], Б. Орлова [6], П. Шупляка [7], А. Мілюкова [8], які в своїх роботах висвітлили соціальне становище східних земель та спроби його реформування в період червоно-зеленої коаліції та дали загальну характеристику реформаторській політиці соціал-демократів в Німеччині.

Перші роки існування в об'єднаній Німеччині виявилися досить тяжкими, як матеріально, так і психологічно для жителів східних земель. Низка внутрішніх проблем, в першу чергу соціальних, які виявились одразу після об'єднання східних та західних земель в єдину – ФРН, з кожним роком збільшувалася. Уряд Гельмута Коля – першого канцлера об'єднаної Німеччини здійснював низку заходів та соціальних перетворень в німецькому суспільстві, аби покращити загальне соціальне становище ново приєднаних земель, для того, щоб мешканці даних земель не відчували себе дискомфортно. Однак протягом 8 років канцлерської діяльності Гельмута Коля не вдалося досягти абсолютного єднання країни.

Вибори, які були намічені на кінець 1998 року, мали стати поворотним моментом в подальшому розвитку східних земель. Важливим пунктом програми соціал-демократів у передвиборчій компанії було вирішення соціально-економічних проблем у нових землях та стабілізація економічної ситуації. У новій програмі варто було врахувати побажання громадян колишньої НДР, і це забезпечило б 80% успіху на даній території. Саме такий вигідний крок було здійснено соціал-демократами. Якщо попередній канцлер – Гельмут Коль, за збігом історії став канцлером об'єднання країни, то новий канцлер мав стати її відновником. Саме Герхард Шредер – представник від соціал-демократів на пост канцлера, прагнув продовжити політику зрівняння соціально-економічних рівнів життя двох частин Німеччини, розпочату його попередником. Насправді поняття "зрівняння" є перебільшенням, адже зрівняти рівні життя двох частин Німеччини, які більше 50 років існували, як самостійні державні утворення, за кілька років було неможливим завданням. Тож на майбутнього канцлера покладалася надія хоча б наблизити рівні життя східних та західних німців.

СДПН, проаналізувавши свої прорахунки на виборах в 1990 та 1994 роках, вирішила обрати нову тактику у виборчій гонці, головний наголос був зроблений на проблемному східному регіоні Німеччини. Це в першу чергу підкупило представників східних земель, які прагнули суттєвого наближення своїх умов життя до рівня західних німців. В той же час вирішення проблеми східних земель автоматично покращило б загальну внутрішню ситуацію в країні загалом. Така стратегія здавалося б на перший погляд була досить ефективною і вигідною, залишалося лише чекати результатів, які вона покаже.

Наступником Гельмута Коля став соціал-демократ – Герхард Шредер. За результатами виборів СДПН отримала 40, 9% (298 місць), а Партія "Зелених" – 6,7% (47 місць) [9]. Тож в результаті виборів до бундестагу 27 вересня 1998 року в ФРН до влади прийшла коаліція СДПН та Партії "Зелених", більш поширеним є вживання червоно-зелена коаліція. Рішення Герхарда Шредера про утворення коаліційного уряду в більшій мірі варто сприймати, як прагматичний крок а ніж схожість їхніх програмних ідей. Перш за все новообраний сьомий канцлер прагнув налагодити контакт з тими хто в майбутньому не створював би проблем на шляху втілення внутрішньо та зовнішньополітичних перетворень в ФРН соціал-демократами. Найкращим варіантом і стала Партія "Зелених", яка на той час не мала значного впливу в політичних колах.

Важливим стало відсоткове співвідношення голосів відданих на користь СДПН у ново приєднаних землях, найбільше голосів за цю політичну силу було віддано в Бранденбургзі – 43,5% від загальної

кількості голосів, в той час як найменшу активність в цьому виявила Саксонія – 29,1%. Однак поряд з тим варто відзначити і той факт, що на всіх п'яти землях більшість також надавали перевагу СДПН [5, с. 118].

Східні німці сприймали вибори, як свого роду “західний ритуал”, і відчували себе більш спостерігачами, аніж виборцями [8, с. 249]. Традиція, що існувала в період існування НДР, за якої перевага надавалася тому чи іншому лідеру, а не політичній силі, представником якої була особа, продовжувала існувати в східних землях і досі.

Внутрішній розвиток ФРН в кінці 1990-х років був досить проблемним. Новий уряд опинився в досить складній ситуації, адже загальна ейфорія, яка панувала в перші роки об'єднання, до 1998 року поступово згасла, і тепер зменшувалася довіра населення східних земель Німеччини до урядових заходів в соціально-економічній сфері. Даний факт підтверджує і німецька преса, говорячи про те, що нова коаліційна програма викликає серед населення мало оптимізму [10, S. 22]. Потрібно було негайно приймати низку рішень, які змогли б повернути дану довіру та зміцнити авторитет канцлера. До того ж, як згадував сам Герхард Шредер в своїх мемуарах: “Червоні і зелені – обидві партії не мали великого досвіду роботи в федеральному уряді. У СДПН такий досвід був дуже давно” [3, с. 104]. Тож за таких обставин потрібно було не гаяти часу, а швидко пристосовуватися до нових умов і відповідно реагувати на всі кризові ситуації в країні.

Щоб краще зрозуміти плани нового коаліційного уряду, варто повернутися до передвиборчих програм даних партій. Соціал-демократи виголосили свою позицію щодо майбутнього ФРН в Лейпцигу 17 квітня 1998 року. Варто наголосити, що особлива увага в передвиборчій програмі приділялась вирішенню проблем в східних землях Німеччини. Серед переліку майбутніх дій у разі перемоги, можна виділити три головних:

- покращення ситуації на ринку праці
- фінансова підтримка нових земель з боку уряду
- покращення в галузі сільського господарства [2].

Герхард Шредер був впевнений в тому, що зрівняти рівні життя двох частин Німеччини вдасться за короткий термін. Головним механізмом цього мало стати збільшення інвестицій в нові землі. Також даний розрив на думку канцлера можна було невілювати за допомогою: модернізації засобів сполучення, розвитку мережі вищої школи і дослідницьких центрів, оновлення міст, покращення житлового будівництва, розвитком професійної освіти [6, с. 32]. Саме модернізація та маркетинг були пріоритетними у веденні соціально-економічної політики у східних землях. Судячи з того наскільки важливе місце в програмі СДПН займали проблеми нових земель, можна стверджувати, що питання їх вирішення для даної політичної сили знаходилися в низці перших, що вимагали негайного втручання. Схожі програмні ідеї були висловлені і коаліційною угодою, вона передбачала: потужне будівництво; активну політику на ринку праці; створення умов для розвитку сільського господарства [11, S. 8].

В інтерв'ю німецькому журналу Шпігель, Герхард Шредер на запитання: “Чи могли б Ви назвати три конкретних напрямки своєї політики, які Ви плануєте змінити в перші 100 днів при владі?”, то відповідь канцлера була досить лаконічною і зрозумілою: “Ми наголосили, що будемо лише корегувати питання в області охорони здоров'я, пенсійного забезпечення” [12, S. 13]. І знову ж наголос в цьому ж інтерв'ю був зроблений на Східну Німеччину. За таких обставин передбачалося часткове реформування німецького суспільства. Головним завданням стало визначення основних пріоритетів. Новий уряд одразу розпочав роботу, перша половина жовтня 1998 року пройшла в форматі постійних зустрічей та обговорень коаліційним урядом основних соціально-економічних проблемних питань німецького суспільства. Обговорювалися питання боротьби з безробіттям, податкова та фінансова політика, а також загальні питання реформування соціальної політики [4, с. 243]. На новий уряд була покладена велика відповідальність, серйозність якої вони розуміли, тому одразу взялися діяти.

Вирішення проблемної соціально-економічної ситуації на сході країни стало б найкращим варіантом виправдання довіри виборців, адже це в перспективі покращило б внутрішній розвиток всієї Німеччини. Однак це було досить складне завдання, виконання якого потребувало багато часу та матеріальних витрат. Східнонімецькі землі і досі потребували величезних капіталовкладень на соціальні програми та на відновлення інфраструктури.

Не менш важливим перетворенням, яке планував новий уряд, була податкова реформа. Вона передбачала зниження ставки прибуткового податку. Перевага у майбутньому надавалася дрібному та середньому бізнесу, завдяки якому мала зрости кількість робочих місць, щоб в свою чергу покращило ситуацію на ринку праці. Дану позицію висловлював Герхард Шредер, однак не всі члени СДПН погоджувалися з нею. Міністр фінансів – Оскар Лафонтен, бачив подолання кризової ситуації в країні шляхом підвищенні податків для багатих людей. На ґрунті незгоди з цього питання останній пішов у відставку в 1999 році.

Настав зовсім інший період історії Німеччини, з новими підходами до вирішення нагальних внутрішньодержавних проблем шляхом реалізації намічених реформ уряду Герхарда Шредера. Вони мали змінити функціонування соціальної системи ФРН в якісно новий бік. Важливим фактом програмних ідей соціал-демократів, стало те, що першопочатково планувалося розгорнуте фінансування соціальних виплат, яке з часом мало скорочуватися, і все більшого поширення набувало поняття “соціальної солідарності” [7, с. 352]. Поняття Досить “соціальної солідарності” досить доступно пояснює в своїй теорії французький вчений Е. Дюркгейм. На його думку результатом розподілу праці є не лише збільшення продуктивності функцій, але і те, що розподіл праці робить їх солідарними. Зовнішнім виявом соціальної солідарності є зменшення колективної складової, в той час, як зростає індивідуальна складова [13, с. 70-71]. Схожим було становище в ФРН в кінці 1990-х років. Перші паростки “соціальної солідарності” варто віднести до періоду канцлерства Гельмута Коля, який вважав, що кожен німець має рівні можливості для утримання своєї сім'ї, і все залежить

тільки від нього. Таку лінію Г. Коля продовжив його наступник Герхард Шредер. Особливе становище мали лише непрацездатні особи, лише вони могли розраховувати на підтримку з боку держави.

В реальному житті всі обіцянки, що до цього часу існували лише на папері стали досить обтяжливими для уряду у їх вирішення. Новий уряд зустрівся з найбільшою проблемою, яка супроводжувала його до кінця – це спадок Гельмута Коля, великий борг, різноманіття соціальних виплат, що обтяжували державний бюджет.

Східна Німеччина в якій і досі подекуди ще переважав стиль життя притаманний для колишньої НДР було не простим випробуванням пристосуватися до нових соціальних умов. Перші 8 років, після об'єднання Німеччини суттєво не змінили ситуації на сході країни. Громадяни нових земель 40 років жили в соціальній системі, яка опікала кожного свого громадянина, тому 8 років для змін стало замало. Герхарду Шредеру довелося багато зусиль спрямовувати на виправлення ситуації в даній частині країни. Федеративний уряд Німеччини робив все для того, аби забезпечити своїх громадян всім необхідним, саме тому соціальна підтримка охоплювала громадян, які цього потребували і займала одне з перших місць. На 1998 рік більше 2,88 мільйонів чоловік в 1,5 мільйонах сімей отримували соціальні виплати, це відповідало долі 3,5% населення [1, s. 15].

Проблема безробіття, яка загострилася в 1990-х роках продовжувала існувати і в 1998 році. Вирішення даної проблеми новий канцлер бачив у створенні так званого "Союзу за працю", який передбачав об'єднання зусиль підприємців різних галузей для вирішення проблеми безробіття. Соціал-демократи планували також поступове скорочення витрат у боротьбі з безробіттям. Дану проблему вони намагалися вирішити за допомогою створення більшої кількості робочих місць, що було більш рентабельно, ніж просто виплачувати соціальну допомогу цілій армії безробітних. Зазначена ідея була досить перспективною і вимагала серйозного підходу до її втілення.

Таким чином, зі всього вище перерахованого можна зробити наступні висновки, що східнонімецькі землі в кінці 1990-х років продовжували відставати у соціально-економічному відношенні від західнонімецьких. Зміна влади в 1998 році та прихід до влади соціал-демократів, формування коаліційного уряду з новою програмою дій, мали змінити ситуацію на сході країни в позитивному руслі. Програмні ідеї, які новий уряд планував втілити на ново приєднаних землях у окремої частини населення не викликали позитиву, адже більшість ще не пристосувалася до нових умов життя, і багато змін, які прийшли з об'єднанням країни в східні землі не сприймалися її мешканцями. Поряд з тим, варто відмітити, що вищезгадана коаліційна програма передбачала в майбутньому позитивні перспективи в соціально-економічній сфері для східних земель.

Джерела та література

1. Deutscher Bundestag. 14. Wahlperiode: Lebenslagen in Deutschland Erster Armuts und Reichtumsbericht. – Б., 2001. – 456 с.
2. Grundsatzprogramm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands: Leipzig 17.04.1998. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/retro-scans/fa98-07828.pdf>
3. Шредер Г. Решения. Моя жизнь в политике / Г. Шредер. – М.: Европа, 2007. – 552 с.
4. Мартинов А. Соціал-демократична партія у політичній історії Німеччини 20 століття / А. Мартинов. – К., 2003. – 352 с.
5. Фрольцов В. Восточногерманский фактор и его влияние на внутреннюю и внешнюю политику ФРГ в 1990-е годы: учеб. Пособие / В. Фрольцов. – Минск: БГУ, 2002. – 120 с.
6. Орлов Б. С. Политический портрет Герхарда Шредера / Б. С. Орлов. – М., 1999. – 50 с.
7. Шупляк П. А. Реформы Герхарда Шредера в Германии: причины и последствия / П. А. Шупляк // Праці гістарычнага факультэта БДУ: навук. зб. – Вып. 4 / рэд.кал.: У. К. Коршук (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2009. – С. 348-355.
8. Милукова А. Ю. Успех социал-демократической партии Германии в восточных землях на выборах 1998 года / А. Ю. Милукова // Молодой ученый, 2012. – №10 (45). – С. 246-250.
9. Wahl zum 14. Deutschen Bundestag am 27. September 1998. [Електронний ресурс]: https://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/fruehere_bundestagswahlen/btw1998.html
10. Sieger und Souffleur // Der Spiegel, 1998. – Nr. 44.
11. Aufbruch und Erneuerung – Deutschlands Weg ins 21. Jahrhundert. – Bonn, 1998. – 51 s.
12. Wir machen keine Experimente // Der Spiegel, 1998. – Nr. 55.
13. Клименко М. І. Соціально-філософське осмислення поняття "соціальна солідарність": теоретичні витоки і практика дослідження / М. І. Клименко // Вісник національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць. – К.: ІВЦ "Політехніка", 2007. – № 2(20), Ч. 2. – С. 69-72.

Priymak V. P. Accession to power of the Red-green coalition in Federal Republic of Germany in 1998 and prospects of solving of social problems in east Germany

We analyze the main causes of social and economic crisis in Germany and give the general description of the social situation in the newly annexed lands in this article. The procedure elections in 1998 and the rise of power of the Social Democrats are investigated. Based on this, we attend to the research of the program of the coalition government (SPD/ Green Party) and the main ideas of socio-economic transformations of the first government of Gerhard Schröder in Federal Republic of Germany and in particular in the eastern lands.

Key words: Gerhard Schröder, SPD (Social Democratic Party of Germany), eastern lands, social transformations.

Приймак В. П. Приход к власти в ФРГ красно-зеленой коалиции и перспективы решения социальных проблем в восточногерманских землях

В статье проводится анализ основных причин социально-экономического кризиса в Германии и дается общая характеристика социальной ситуации в ново присоединенных землях. Прослеживается процедура выборов 1998 года и приход к власти социал-демократов. Исходя из этого большое внимание уделяется исследованию программы коалиционного правительства (СДПГ / Партия "Зеленых") и освещаются основные идеи социально-экономических преобразований первого правительства Герхарда Шрёдера в ФРГ и в частности в восточных землях.

Ключевые слова: Герхард Шрёдера, СДПГ (Социал-демократическая партия Германии), Партия "Зеленых", восточные земли, социальные преобразования.